

N:o 16.

Ank. till Riksd. kansli den 2 maj 1899, kl. 3 e. m.

*Konstitutionsutskottets utlåtande, i anledning af väckta motioner
om ändring af gällande grundlagsbestämmelser om be-
handlingen af kommandomål.*

Uti två särskilda, inom Andra Kammaren väckta och till konstitutionsutskottet hänvisade motioner, n:is 96 och 97, har herr *E. Wavrinsky* hemställt,

i motionen n:o 96, bland annat:

att Riksdagen ville besluta att till hvilande antaga följande förslag till grundlagsändringar, nemligen att

§ 7 regeringsformen förändras till:

Alla regeringsärenden skola inför Konungen i statsrådet föredragas och der afgöras;

§ 105 regeringsformen erhåller lydelsen:

Lagtima Riksdags konstitutionsutskott ege att äska de protokoll, som uti statsrådet blifvit förda;

ur § 38 riksdagsordningen uteslutas orden: »med undantag af dem, som angå ministeriella ärenden och kommandomål, hvilka endast i hvad som rör kända och af utskottet uppgifna händelser kunna fordras»;

i motionen n:o 97:

att Riksdagen ville besluta att till hvilande antaga följande förslag till grundlagsändringar:

Bih. till Riksd. Prot. 1899. 3 Saml. 16 Häft. (N:is 16—18.)

att ur § 7 regeringsformen uteslutas orden: »med undantag af sådana, som i 11 och 15 §§ omförmälas»;

att § 15 regeringsformen upphäfves;

att ur § 38 regeringsformen uteslutas orden: »utom i kommandomål»;

att ur § 105 regeringsformen uteslutas orden: »utom dem, som angå ministeriella ärenden och kommandomål, hvilka endast i det, som rör allmänt kända och af utskottet uppgifna händelser må kunna fordras»;

att i § 38 riksdagsordningen uteslutas orden: »med undantag af dem, som angå ministeriella ärenden och kommandomål, hvilka endast i hvad som rör kända och af utskottet uppgifna händelser kunna fordras»;

hvarjemte motionären i sistnämnda motion såsom sin mening uttalat, att, i händelse af bifall till hans deri framställda förslag, följande ord i regeringsformen torde blifva öfverflödiga och böra utgå, nemligen: i § 106 »eller den embetsman, som i kommandomål Konungen råd gifvit» samt »Konungens rådgifvare i kommandomål», och i § 4 »i de fall, här nedan före stadgas».

De uti motionen n:o 96 framställda förslag till ändring af §§ 7 och 105 regeringsformen samt § 38 riksdagsordningen äro till innehållet öfverensstämmande med motsvarande förslag i motionen n:o 97. I hvad dessa motioner afse förändrade bestämmelser med hänsyn till behandlingen af ministeriella ärenden har utskottet i utlåtande n:o 15 redan öfver dem afgifvit yttrande.

Till stöd för sin framställning uti motionen n:o 97 har motionären anført: Regeringsformens § 15 bestämde huru med de s. k. kommandomålen skulle förfaras. Men hvad med kommandomål skulle förstås gjordes icke tydligt i lagen. Detta vore redan en betänklig brist. Men ännu större vore bristen på garantier för att dessa ärenden blefve omsorgsfullt och mångsidigt pröfvade. Och likvisst vore de af synnerlig vikt, ofta af mycket större vikt för nationen än de likartade civila ärenden, hvilka skulle i statsrådet föredragas och afgöras. De upprepade klagomål, som höjts från allmänheten mot dessa ärendens handläggning, hade på senare tiden vuxit i styrka. Konstitutionsutskottet hade också vid flera riksdagar funnit skäl till allvarsamma anmärkningar.

Derjemte har motionären åberopat motiveringen till motionen n:o 215 vid 1896 års riksdag.

Förslag af hufvudsakligen samma innebörd som det nu framlagda till förändrade bestämmelser i afseende på behandlingen af kommandomål hafva vid flere föregående riksmöten varit underställda Riksdagens pröfning, men blifvit af konstitutionsutskottet afstyrkta och af Riksdagen förkastade. Såsom skäl för sitt afstyrkande har konstitutionsutskottet dervid bland annat anfört följande:

»Att uppgifva hvilka ärenden rätteligen äro att hänföra till kommandomål, låter sig svårligen göra utan ett allt för vidlyftigt uppräknande, ty begreppet har hufvudsakligen blifvit genom praxis bestämdt. I en kongl. proposition af den 31 mars 1818 till rikets ständer angifvas emellertid kommandomål såsom »sådana enkla militäriska mål, som icke efter grundlagen höra till föredragning i statsrådet och statssekreterarnes expedition; icke leda till stiftande af nya, icke till ändring, förklaring eller rubbning af gällande lagar och allmänna ekonomiska författningar, eller uti dispositioner af allmänna medel». Dessa grundsatser hade redan fått sitt uttryck i kongl. instruktionen den 24 januari 1815 angående de göromål, som i fredstid då ålågo generaladjutanten för armén, hvilken före år 1840 var Konungens rådgifvare i dithörande kommandomål. Jemföres nämnda instruktion med senare utfärdade föreskrifter, visar sig, att till kommandomål höra, bland annat, expedierandet af alla ordres inom armén om truppers uppbrott och marsch; verkställigheten af gällande reglementen; meddelandet af tjänstledighet; utfärdande af instruktioner för officerare, åt hvilka uppdragas särskilda beskickningar i militära ändamål; approbation å modeller för arméns beklädnad och ekipering.

Då kommandomålen således afse rena verkställighetsföreskrifter, synes det icke vara af behovet påkalladt, ej heller lämpligt, att för deras behandling stadga andra, mer betungande former än de gällande, helst chefen för vederbörande krigsdepartement numera föredrager kommandomålen och således alltid skall öfvervaka, att intet regeringsärende, som hör till handläggning i statsrådet, föredrages såsom kommandomål. Dessutom är under vissa förutsättningar i afseende på dessa mål ett särskildt förfarande föreskrifvet. Finner nemligen Konungens rådgifvare i kommandomål, att de företag, Konungen åsyftar, äro af en vådlig rigtning eller omfattning eller grundade på ovissa medel att dem utföra, åligger det honom att föreslå, att två eller flere af närvarande högre militäre embetsmän måtte tillkallas för att bilda ett krigsråd. Bifaller Konungen detta förslag, har krigsrådet att till protokoll anföra sina tankar om den föreliggande frågan. Det lärer väl knappast kunna antagas, att

Konungen företager en åtgärd, som blifvit afstyrkt af vederbörande departementschef jemte en dylik nämnd.»

De sålunda anförda skälen synas konstitutionsutskottet fortfarande ega sådan giltighet, att utskottet icke kunnat finna de föreslagna grundlagsändringarna erforderliga. Beträffande omfattningen af begreppet kommandomål vill utskottet derjemte hänvisa till den år 1894 antagna förändring af § 74 regeringsformen, enligt hvilken, i de uti denna paragraf närmare omförmälda fall, beslut om ställande på krigsfot af rikets krigsmagt eller någon del deraf icke kan meddelas i kommandoväg, utan skall fattas i statsrådet och föregås af riksdagskallelses utfärdande. En liknande bestämmelse föreligger jemväl i lagen af den 2 december 1892 angående ändrad lydelse i vissa delar af värnpligtslagen, uti hvilken det är föreskrifvet, att inkallande af beväringens första uppbåd, utom till den i § 27 af nämnda lag för de värnpliktige föreskrifna tjenstgöring för utbildning, icke kan ega rum, annat än »då rikets försvar det kräfver» och i sådant fall skall verkställas efter statsrådets hörande.

På grund af hvad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att herr Wavrinskys motioner n:is 96 och 97
uti nu ifrågavarande delar icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 2 maj 1899.

På utskottets vägnar:

G. S. ÅKERHIELM.

Reservation

af herr *Johnsson* emot vissa delar af motiveringen.

Herrar *Berg*, *Gustaf Axel*, och *Restadius* hafva begärt få här antecknad, att de icke deltagit i detta ärendes behandling inom utskottet, den förstnämnde i följd af sjukdom, den senare på grund af ledighet från riksdagsgöromålen.
